

Sygn. akt V U 498/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lipca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Romuald Kompanowski

Protokolant: st.sekr.sądowy Justyna Dzikowska

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2021 r. w Kaliszu

odwołania M. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 1 kwietnia 2021 r. Nr (...)

w sprawie M. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie podstawy wymiaru składki

1. **Zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 1 kwietnia 2021 r. znak (...) w ten sposób, że stwierdza, że dla odwołującej M. C. podlegającej ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą niemającą ustalanego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe i wypadkowe za okres od 1 stycznia 2018 do 31 stycznia 2021 stanowi kwota odpowiadająca wysokości 60% kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia obowiązującego odpowiednio w poszczególnych miesiącach w okresie styczeń 2018 – styczeń 2021.**

2. **W pozostałym zakresie odwołanie oddala.**

Sygn. akt VU 498/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 1 kwietnia 2021 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O. stwierdził, że dla M. C. podlegającej ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie mającej ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe i wypadkowe w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 stycznia 2021 r. stanowi kwota 9 600,00 zł za każdy miesiąc.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła M. C. wnosząc o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w okresie od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2019 r. w kwocie odpowiadającej 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego odpowiednio w podanym wyżej okresie a od 1 stycznia 2020 r. w kwocie 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Organ rentowy, w odpowiedzi na odwołanie, wniósł o jego oddalenie.

Sąd ustalił, co następuje:

M. C., z zawodu technik handlowiec, od dnia 19 marca 2015 roku zgłosiła w organie ewidencyjnym rozpoczęcie działalności gospodarczej w zakresie sprzedaży hurtowej drewna, materiałów budowlanych. W deklaracjach rozliczeniowych z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej odwołująca zadeklarowała podstawę wymiaru składki na kwotę 9 300 zł. Z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej do ubezpieczenia społecznego zgłosiła się od dnia 19 marca 2015 roku, a do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od dnia 8 kwietnia 2015 roku.

Decyzją z dnia 30 lipca 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w O., ustalił, iż odwołująca jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od dnia 19 marca 2015 roku, a dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 8 kwietnia 2015 roku.

Odwołanie M. C. od decyzji organu rentowego z dnia 30 lipca 2015 roku zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 21 lutego 2017 roku, a 21 maja 2018 roku Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację M. C. od tego wyroku. Wyrokiem z dnia 26 lutego 2020 roku Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną M. C. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 maja 2018 roku.

/ bezsporne /

W okresie rozpatrywania podanych wyżej środków odwoławczych, M. C. cały czas wykonywała czynności związane ze zgłoszoną w organie ewidencyjnym działalnością gospodarczą z wyłączeniem okresów gdy orzeczona była czasowa niezdolność do pracy w związku z chorobą czy macierzyństwem.

Za miesiąc listopad 2017 roku odwołująca przedstawiła organowi rentowemu deklarację rozliczeniową, w której jako podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, w tym dobrowolne ubezpieczenie chorobowe, wskazała kwotę 9 600 zł. W kolejnych miesiącach odwołująca nie zmieniała deklaracji rozliczeniowej.

dowód: zeznania odwołującej.

W marcu 2021 r. organ rentowy wszczął z urzędu postępowanie w przedmiocie ustalenia podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia przez odwołującą pozarolniczej działalności gospodarczej za okres od 1 stycznia 2018 r. Wszczęcie postępowania pozostawało w związku ze złożoną we wrześniu 2020 r. przez M. C. deklaracją o przystąpieniu od grudnia 2015 r. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej na zasadach preferencyjnych składek przez 24 miesiące. Kolejnym pismem, odwołująca w grudniu 2020 r. poinformowała organ rentowy, że prowadzi od stycznia 2018 r. działalność gospodarczą i poparła to przedstawionymi wpisami w księdze przychodów i rozchodów za lata 2018 – 2020. W lutym 2021 r. odwołująca złożyła w organie rentowym dokumenty: deklarację ZUA oraz korekty dokumentów rozliczeniowych DRA do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych osób prowadzących pozarolniczą działalność od 1 stycznia 2018 r. z kodem ubezpieczenia 0570 a od 1 stycznia 2020 r. – z kodem ubezpieczenia 0510.

Odwołująca w okresie od listopada 2017 r. do grudnia 2018 r. opłacała składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne od podstawy 9 600,00 zł za każdy miesiąc.

/ bezsporne /

Sąd okręgowy zważył co następuje

Zasadniczym celem postępowania przed sądem powszechnym jest merytoryczne rozstrzygnięcie o żądaniach strony co do których powstał spór (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 1996 roku, II URN 1/96, OSNAPiUS 1996 Nr 21, poz. 324). Oznacza to, że funkcja rozpoznawcza sądu ograniczona została przedmiotem i zakresem konkretnej

decyzji organu rentowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 roku, II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 Nr 15, poz. 601).

Zakres rozpoznawania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest zatem w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego, zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 roku, II UZ 52/99, OSNAPi US 2000 Nr 15, poz. 601), z w drugim rzędzie – przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2006 roku, II UZ 1/06; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2011 roku, I UZ 29/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2009 roku, II UK 234/08; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2013 roku, I UK 611/12; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2013 roku, II UZ 60/13; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2014 roku, II UZ 83/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 lipca 2015 roku, III AUa 431/15; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 sierpnia 2015 roku, III AUa 1489/14).

Stąd też granice zakresu zaskarżenia i tym samym rozpoznania w niniejszej sprawie wyznaczała decyzja organu rentowego z 1 kwietnia 2021 r., w której określono ramy czasowe ustalonej dla odwołującej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Badaniu podlegała zatem treść podejmowanych przez odwołującą czynności w zakresie deklarowania obowiązującej ją kwoty, od której naliczane mają być składki na ubezpieczenia społeczne z pozarolniczej działalności gospodarczej objętej obowiązkiem ubezpieczeń społecznych od 1 stycznia 2018 r. Organ rentowy nie objął odwołującej ubezpieczeniami społecznymi ze wskazanego wyżej tytułu za okres wcześniejszy mimo deklarowanego we wrześniu 2020 r. prowadzenia przez odwołującą działalności od grudnia 2015 r. i zakończonej definitywnie procedurze kontroli decyzji z 30 lipca 2015 r. Pominięcie przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji zgłoszonego wcześniej okresu: grudzień 2015 – grudzień 2017 oznacza, że tylko okres od 1 stycznia 2018 r. zakwalifikowany został jako okres podlegania odwołującej ubezpieczeniom społecznym. Sam organ rentowy mocą decyzji z 29 stycznia 2020 r. określił wysokość należności z tytułu nieopłaconych składek zaliczając na poczet zadłużenia za okres od grudnia 2018 r. zapłacone przez odwołującą składki za lata 2015 – 2017. Co prawda wskazana wyżej decyzja została wydana wcześniej niż złożona we wrześniu 2020 r. deklaracja o przystąpieniu od grudnia 2015 r. do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych to jednak przed wydaniem objętej niniejszą sprawą decyzji, organ rentowy nie dokonał jakiegokolwiek korekty stanowiska zajętego w decyzji z 29 stycznia 2020 r. Utrzymanie w mocy zaliczenia zapłaconych w latach 2015 - 2017 przez odwołującą składek na poczet zadłużenia przypadającego na okres po 1 stycznia 2018 r. wskazuje na to, że organ rentowy nie traktuje okresu do grudnia 2017 r. jako okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, a w myśl art. 11 ust. 2 takie osoby podlegają dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Natomiast w myśl art. 13 pkt 4 cytowanej wyżej ustawy o systemie ubezpieczeń, obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do zaprzestania jej wykonywania, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie art. 36a oraz przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 roku – Prawo przedsiębiorców.

Natomiast w myśl art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia przyjętego do ustalania kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składki, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy.

Zgodnie z art. 48 cytowanej wyżej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jeżeli płatnik składek nie złoży w terminie deklaracji rozliczeniowej, nie będąc z tego obowiązku zwolnionym, Zakład dokonuje wymiaru składek z urzędu w wysokości wynikającej z ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej, bez uwzględnienia wypłaconych zasiłków, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, zawiadamiając o tym płatnika.

W ocenie sądu nie było warunków aby w realiach niniejszej sprawy wskazany wyżej przepis miał zastosowanie. Odwołująca na dzień zgłoszenia deklaracji o podstawie wymiaru składek, liczonej od kwoty 9 600,00 zł nie miała statusu płatnika składek. Prawomocna stała się bowiem decyzja o niepodleganiu przez odwołującą od marca 2015 r. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Nie nastąpiło też w okresie przed listopadem 2017 r. nowe zgłoszenie odwołującej do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z powyższego tytułu. Zgłoszona deklaracja rozliczeniowa nie poparta co najmniej złożoną równocześnie deklaracją zgłoszeniową do ubezpieczeń społecznych powinna wywołać skutek w postaci wezwania osoby do uzupełnienia dokumentu zgłoszeniowego. Odwołująca w 2015 r. złożyła pierwszorazowy dokument zgłoszeniowy do ubezpieczeń społecznych, który ostatecznie z uwagi na prawomocność decyzji z 30 lipca 2015 r. nie wywołał skutku w postaci objęcia odwołującej ubezpieczeniami społecznymi. Do wywołania skutku z cytowanego wyżej art. 48 ustawy, w realiach niniejszej sprawy konieczne jest zatem złożenie nowej deklaracji zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych. Zgłaszane deklaracje rozliczeniowe w nawiązaniu do wcześniej złożonej deklaracji zgłoszeniowej, uznanej następnie za niewywołującej skutku ubezpieczeniowego są wadliwe a opłacone składki stosownie do deklarowanej podstawy podlegać winny jako nienależne zwrotowi względnie zaliczeniu na poczet innych wymaganych w organie rentowym należności co zresztą organ uczynił zaliczając między innymi składkę opłaconą za listopad 2017 r. na poczet składek za okres od grudnia 2018 r. Trudno więc przyjąć aby zastosowanie mógł mieć mechanizm zaprezentowany w zaskarżonej decyzji skoro składkę obliczoną od podstawy 9 600,00 zł opłaconą za listopad 2017 r., organ rentowy traktuje jako podlegającą zaliczeniu na poczet składek z innego okresu. Nie miała miejsca przy tym żadna z okoliczności powodująca zwolnienie ubezpieczonej z obowiązku opłacania wymaganych składek. Odwołująca na dzień złożenia wskazanej deklaracji rozliczeniowej nie mając statusu płatnika składek nie mogła podlegać zawartemu w decyzji reżimowi.

Poza tym jak wynika z przywołanego wyżej przepisu aby skuteczne było przypisanie wcześniej deklarowanych składek konieczne jest istnienie obowiązku złożenia deklaracji rozliczeniowej i dopiero wtedy gdy taki obowiązek nie jest realizowany, organ rentowy ma prawo wymierzyć składkę ostatecznie deklarowaną. Tymczasem wydana 30 lipca 2015 r. przez organ rentowy decyzja, w ogóle zwalniała odwołującą ze składania jakichkolwiek deklaracji czy opłacania składek. Ewentualne opłacanie przez odwołującą składek w okresie toczącego się postępowania odwoławczego powinno być traktowane jako realizowanie płatności z ostrożności procesowej na wypadek korzystnego dla odwołującego orzeczenia sądowego ustalającego podleganie ubezpieczeniom społecznym w tym przede wszystkim w aspekcie podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Nie było więc warunków aby opłacanie przez odwołującą składek w kwotach wyższych niż składki minimalne dla osób prowadzących pozarolniczą działalność traktować jako wypełnienie ustawowego obowiązku według reguły zawartej w art. 46 i 47 ustawy.

Dodatkowo wskazać należało na wynikający z art. 48 ustawy systemowej obowiązek informowania przez organ rentowy o konsekwencjach zaniechania składania bieżących dokumentów rozliczeniowych. Organ rentowy w okresie zwieszenia statusu ubezpieczeniowego odwołującej z uwagi na toczące się postępowanie apelacyjne takich informacji odwołującej nie wysyłał. Brak takiego działania ze strony organu rentowego – wynikający ze stanu zwieszenia statusu ubezpieczeniowego odwołującej – nie zwalniał organu rentowego z obowiązku stosownego informowania płatnika. Zatem aby organ rentowy mógł zastosować dotychczasową podwyższoną podstawę wymiaru składek w warunkach braku kolejnej deklaracji rozliczeniowej, konieczne jest informowanie przez ZUS płatnika składek o konsekwencjach zaniechania omawianego teraz obowiązku.

Wskazana wyżej argumentacja przemawia za tym aby obowiązująca odwołującą w okresie wskazanym w decyzji podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne ustalona została w kwocie odpowiedniej do stawki wynikającej z art. 18 ust. 8 ustawy systemowej i to za okres od 1 stycznia 2018 r.

W tych warunkach orzec należało jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

Tym samym nie było warunków aby mogła zostać zastosowana w odniesieniu do odwołującej preferencyjna podstawa wymiaru składek, którą zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy systemowej stanowi kwota odpowiadająca 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy. Aby skorzystać z tak preferencyjnej – obniżonej – stawki, konieczne jest bieżące zgłoszenie objęcia obowiązkiem ubezpieczeń

społecznych z jednoczesnym wskazaniem na stawkę preferencyjną – obniżoną. Odwołująca nie uczyniła zadość temu warunkowi. Zgłosiła bowiem w organie rentowym w grudniu 2020 r. podjęcie działalności objętej obowiązkiem ubezpieczeń społecznych – w jej ocenie od 1 stycznia 2018 r. Takie – wsteczne – deklarowanie obniżonej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne nie daje się pogodzić z treścią art. 18a ust. 1 ustawy systemowej. Jak wynika z treści przywołanego przepisu oraz z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej omawianą ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych, ideą przyświecającą wprowadzenie do systemu ubezpieczeń społecznych było aby osoby rozpoczynające prowadzenie działalności gospodarczej, nie mając wiedzy co do ostatecznego wyniku finansowego, mogły w okresie przejściowym – nie dłuższym niż 24 miesiące – korzystać z mniejszego niż inne podmioty obciążeń fiskalnych. Wynika więc z tak wskazanych uwarunkowań, że zgłoszone przez odwołującą w 2020 r. wnioski o obniżoną stawkę podstawy wymiaru składki nie mogły zostać zastosowane.

Powyższa ocena prowadziła zatem do wydania orzeczenia jak w punkcie 2 sentencji wyroku.

Romuald Kompanowski